

קח נא את נפשי ממני

סימי פיטרס Source Sheet by

יונה ד': א'-י"א

(א) וירע אל-יונה רעה גדולה ויחר לו: (ב) ויתפלל אל-יהוה ויאמר אנה יהוה הלוא זה דברי עד-היותי על-אדמתי על-כן קדמתי לברח תרשישה כי ידעתי כי אתה אל-חנן ורחום ארך אפים ורב-חסד ונתחם על-הרעה: (ג) ועתה יהוה קח-נא את-נפשי ממני כי טוב מותי מחי: (פ)
(ד) ויאמר יהוה ההיטב תרה לך: (ה) ויצא יונה מן-העיר וישב מקדם לעיר ויעש לו שם סכה וישב תחתיה בצל עד אשר יראה מה-יהיה בעיר: (ו) וימן יהוה-אלהים קיקיון ויעל & מעל ליונה להיות צל-על-ראשו להציל לו מרעתו וישמח יונה על-הקיקיון שמחה גדולה: (ז) וימן האלהים תולעת בעלות השחר למחרת ותך את-הקיקיון וייבש: (ח) ויהי & כזרח השמש וימן אלהים רוח קדים חרישית ותך השמש על-ראש יונה ויתעלף וישאל את-נפשו למות ויאמר טוב מותי מחי: (ט) ויאמר אלהים אל-יונה ההיטב חרה-לך על-הקיקיון ויאמר היטב חרה-לי עד-מות: (י) ויאמר יהוה אתה חסת על-הקיקיון אשר לא-עמלת בו ולא גדלתו שבן-לילה היה ובן-לילה אבד: (יא) ואני לא אחוס על-נינה העיר הגדולה אשר יש-בה הרבה משתים-עשרה רבו אדם אשר לא-ידע בין-ימינו לשמאלו ובהמה רבה:

רד"ק על יונה ד': א'

ויחר לו. כמו שפירשנו בעבור ישראל שלא שבו מדרכם הרעה:

רד"ק על יונה ד': ב'

הלא זה דברי. מה שהייתי חושב ומדבר עם לבי כי הייתי מפחד שישוּבו ותנחם על הרעה ותהיה תשובתם גורמת רעה לישראל: עד היותי. בעוד היותי וכן עוד זה מדבר: קדמתי לברוח. קודם שתבא אלי נבואתך בזה פעם שנית:

רד"ק על יונה ד': ג'

ועתה, קח נא את נפשי. שלא אראה ברעת ישראל כמו שאמר משה רבינו ע"ה מחני נא מספרך וכן אמר הרגני נא הרוג:

אברבנאל על יונה ד':א'

ומפני זה וירע ליונה רעה גדולה ויחר לו והרעה שנזכרה כאן היא חולי שבעצבון לבו נפל וחלה חולי ורעה גדולה ובקש למות, והיה זה לפי שיונה חשב שלא תשוב הגזרה מעליהם כ"א כשישובו מדרכם הרעה באמונות ובמעשים אבל כשראה שהחזיקו בע"ז שלהם ולא עשו תשובה במה שבינם למקום שהוא העיקר אלא במה שבינם לחבריהם ושעכ"ז נחם השם על הרעה נתקיים במחשבתו שהיה משוא פנים בדבר, כי הנה העבודה זרה הוא היותר חמור שהיה ביניהם והם לא שבו ממנו ולמה אם כן נחם השם על הרעה אשר דבר לעשות להם אין זה אלא שהוא נושא להם עון ופשע ישמרם כאישון עינו כדי שיהיו שבט אפו וכלי זעמו להנקם בהם מישראל, והתלונן הנביא בלבו מהשם למה היה כוונתו להשחית את ישראל על הע"ז שהיו עובדים ולאנשי נינוה עבר על פשעם וזהו אמרו וירע ליונה רעה גדולה ויחר לו רוצה לומר שראה בעיני שכלו רעה גדולה שהיה מוכנת לבא על ישראל ושחרה אפו על היות הקדוש ברוך הוא חומל וסולח לנינוה ונוקם ובעל חמה לישראל...

ועתה ה' קח נא את נפשי ממני כי טוב מותי מחיי ר"ל ועתה אחרי שאלה הצלת ועל אדמתי תשפוך חמתך ויהיו האשורים מטה זעמך מאחר שכבר עשיתי שליחותי עתה מחולי זה שחליתי קח את נפשי ממני כי טוב מותי מחיי ואל אראה ברעה אשר ימצא את עמי ובאבדן מולדתי. הנה התבאר שלא היה מתרעם יונה מסליחת נינוה אלא ממה שהיה רואה כוונת הקב"ה לנינוה שהיה מכוין להשחית את ישראל ושלכן שאל את המוות כדי שלא יראה בחרבן השבטים על ידי האשורים. והותרו בזה השאלות השנית והשלישית:

מלבי"ם על יונה ד':ב'

הלא זה דברי, ר"ל עוד בהיותי על אדמתי בא"י טרם שהלכתי אל נינוה היה זה דברי כי אתה נחם על הרעה. ר"ל שידעתי אז שאין בדעתך להביא עליהם את הרעה ונחמת עליה תיכף בעת הגזרה מצד החנינה והארכת אפים אף שלא יעשו תשובה כראוי, שהרי הם לא עשו תשובה על חטא ע"ז ובכ"ז לא הבאת עליהם את הרעה מפני שנחמת על הרעה מאז ולכן בעלילה קלה בטלת את הגזרה, ועל כן קדמתי לברוח תרשישה ר"ל שלא ברחתי מפני שחשבתי שיעשו תשובה כראוי שאז לא הייתי מסרב ללכת בשליחות להשיב תועים מני דרך רק מפני שידעתי שאף שישארו עובדי עצבים לא תשחיתם ע"כ לא רציתי ללכת בשליחות:

מלבי"ם על יונה ד':ג'

ועתה ה', אחר שהם לא עשו תשובה, ובכ"ז נשארו ויהיו שבט מרדות
לישראל קח נא את נפשי, בשאני גרמתי זאת:

מלבי"ם על יונה ד':ד'

ויאמר ה' ההיטב חרה לך, א"ל למה חרה לך מפני שיחשבו אותך כנביא שקר
על שלא נתקיימה נבואתך, וכי הייתי מתנבא על דבר טוב שיחרה לך שלא
נתקיים הנבואה, שאם היה הנבואה על היטב ולא נתקיימה אז יוחזק הנביא
לנביא שקר כי היעוד הטוב הבא ע"י נביא מוכרח שיתקיים בכל אופן אף
שהעם ירעו מעשיהם, משא"כ ביעידת הרע שאם ישובו בתשובה תבטל
הגזרה ולא יכזב הנביא בזה, וכמו שהתבאר בדברי ירמיה לחנניה בן עזור
(ירמיה כ"ח):

מלבי"ם על יונה ד':ה'

וישב וכו' עד אשר יראה מה יהיה בעיר, שחשב שאעפ"י שבטלה הגזרה ולא
תהיה מהפכה הכוללת בכ"ז א"א שלא יהיה איזה רושם ויהיה איזה רע בעיר
וכמו מעשה העגל שכתב וינחם ה' על הרעה ובכ"ז ויגוף את העם אשר עשו
את העגל, וכן פי' הרי"א:

מלבי"ם על יונה ד':ו'

וימן אלהים קיקיון כי צל הסוכה לא היה מגין הרבה כמ"ש וישב תחתיה בצל,
מבואר שלא היה הצל בכל הסוכה כי דפנות הסוכה לא סככו רק נגד הצד
שעמדה שם השמש, והוצרך לישוב בבקר תחת קיר מזרחי ובצהרים לא היה
צל כלל והקיקיון עשה צל למעלה על ראשו להציל לו היינו לראשו שהיה
מוכן לפגע מחום השמש, וישמח יונה על הקיקיון כי יונה דן מזה שרצון ה'
שישב מקדם לעיר כי יתילד שם איזה דבר בעיר ומעכב אותו אשר שלומת
רשעים יראה:

רש"י על יונה ד':י"א

אשר לא ידע וגו'. קטנים: ובהמה רבה. בני אדם גדולים ודעתן כבהמה שאינם
מכירים מי בראם: